

ASIA

Vaasan hallinto-oikeuden käsittelyjen viivästyminen

Perusteet käsittelyaikoja koskevan asian ottamiseen käsiteltäväksi omana aloitteena

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain (193/2000) 3 §:n 1 momentin mukaan oikeuskansleri käsittelee viranomaistoimintaa valvoessaan hänelle osoitettuja kirjallisia kanteluita ja viranomaisten ilmoituksia. Oikeuskansleri voi myös ottaa asian käsiteltäväksi omasta aloitteestaan. Saman pykälän 2 momentin mukaan oikeuskanslerilla on oikeus suorittaa tarkastuksia valvontavaltaansa kuuluvissa viranomaisissa, laitoksissa ja muissa toimintayksiköissä.

Tein 6.6.2018 edellä selostetussa lainkohdassa tarkoitetun tarkastuskäynnin Vaasan hallinto-oikeuteen. Käynnillä käytiin keskustelua hallinto-oikeudessa käsiteltävistä eri asiaryhmistä, valitusasioiden käsittelyn kestosta eri osastoilla sekä hallinto-oikeuden muista tehtävistä. Hallinto-oikeudesta toimitettiin ennakolta oikeuskanslerinvirastoon tutustuttavaksi tulostavoiteasiakirjat kausille 2017-2020 ja 2018-2021.

Tarkastuskäynnin jälkeen 12.6.2018 hallinto-oikeus toimitti luettelon 30 vanhimmasta hallinto-oikeudessa kyseisenä päivänä vireillä olevasta asiasta. Luettelossa olevat asiat olivat tulleet viireille vuonna 2015 ja vanhin asioista oli tuolloin ollut hallinto-oikeudessa vireillä noin kolme vuotta ja kolme kuukautta ja tuorein kaksi vuotta ja kuusi kuukautta. Luettelossa oli eniten ympäristöasioita, mutta jonkin verran myös verotusta koskevia asioita ja kunnallisasioita. Lähes kaikki luettelossa olevat asiat olivat hallinto-oikeuden 1. osastolla käsiteltäviä asioita.

Hallinto-oikeuden toimittamista asiakirjoista ja tarkastuksella käydyistä keskusteluista saatujen, lähinnä käsittelyaikojen viiveitä koskevien tietojen perusteella päätin omasta aloitteestani tutkia näitä viiveitä ja niihin johtaneita syitä.

Vaasan hallinto-oikeuden selvitys

Hallinto-oikeuden ylituomari on 15.8.2018 antanut lausunnon, johon on liitetty hallinto-oikeuden 1. osaston johtajalta pyydetty selvitys.

Ylituomari näkee lausunnon mukaan virastossaan suurimpina ongelmina video- ja Skype-yhteyksien heikkouden sekä toisaalta vanhojen juttujen vireillä olon. Yleisiä syitä käsittelyn pitkittymiseen eräissä asiaryhmissä ovat olleet henkilökunnan nopea eläköityminen, hallintoviranomaisten saamat lisäresurssit ruuhkien purkamiseksi ilman vastaavaa panostusta muutoksenhakuviranomaisen resurssieihin, tuulivoimatuotannon aiheuttamat valitukset sekä valtion säästötoimet ja niistä johtuva yleinen resurssivaje.

Lausunnossa todetaan, että jotta yleiset edellytykset vanhojen asioiden ruuhkan purkamiseksi paranisivat, ovat keskeisiä tekijöitä resurssitilanteen paraneminen, onnistunut rekrytointi sekä koulutus ja tutoroinnin kehittäminen.

Vuotta 2018 koskevissa tulosneuvotteluissa saatiin lausunnon mukaan edistystä, koska kaksi määräaikaista tuomaria saatiin vakainaistettua, henkilöresursseja saatiin lisää sekä valituslupa-uudistuksen tuottamaan resurssitarpeeseen saatiin 20 000 euron suuruinen määräraha. Tämän lisäksi kaikkiin virkoihin saatiin täyttölupa. Toinen uusista tuomareista on sijoitettu 1. osastolle, jossa on vanhimmat jutut. Tälle osastolle saatiin määräaikaiseksi esittelijäksi itsehallinto- ja yleishallintoasioihin perehtynyt lakimies purkamaan vanhojen ja uudempienkin kunnallisasioiden sumaa. Lisäksi 1. osastolle saadaan lausunnon mukaan syyskuun alusta määräaikainen esittelijä. Myös 3. osasto saa uuden esittelijän syyskuun alussa ja 2. osasto on saanut uuden tuomarin kesäkuun alussa.

Ylituomari toteaa lausunnossaan tulevansa seuraamaan tarkasti sitä, että saadut lisäresurssit käytetään tehokkaasti hyväksi. Operatiivisessa johtamisessa on jatkuvasti painotettava kiireellisten ja vanhojen asioiden priorisointia. Lausunnon mukaan vanhoja asioita on seurattu jatkuvasti ja niiden määrän vähentäminen on ollut yhtä tärkeällä sijalla kuin laissa kiireellisiksi määrittäytyneiden asioiden viivytyksetön ratkaiseminen. Vanhimpien juttujen tilanne on parantunut ripeästi alkuvuonna 2018. Kehitys ei kuitenkaan ole ollut riittävän nopeaa, minkä vuoksi asia vaatii lausunnon mukaan vielä erityistoimenpiteitä. Henkilökunnan riittävyys on tärkeä, mutta ei riittävä edellytys juttujen joutuisalle käsittelylle. Vaaditaan lisäksi riittävää asiantuntemusta ja rohkeutta tehdä analyysiä sekä ratkaisuja hankalissakin asioissa. Tältä osin on vielä paljon parannettavaa, mutta näkymät ovat lausunnon mukaan tältä osin myönteiset. Keskimääräinen käsittelyaika on laskussa ja ei-kiireellisten vanhojen asioiden määrä tulee alenemaan.

Ylituomari on oikeuskanslerinvirastossa vireillä olevassa kanteluasiassa (OKV/1610/1/2018) antanut 30.11.2018 lausunnon, jonka mukaan tilanne hallinto-oikeudessa on syksyllä 2018 ollut haasteellinen. Vuonna 2019 hallinto-oikeudella on kuitenkin enemmän henkilötyövuosia käytettävissä hyvin sujuneiden tulosneuvottelujen ansiosta, ja tulevissa nimityksissä voidaan ottaa huomioon ruuhkautuneiden asiaryhmien aiheuttamat osaamistarpeet.

Hallinto-oikeuden 1. osaston johtaja on antanut ylituomarin lausunnon liitteenä olevan selvityksen. Selvityksessä todetaan, että käytettävissä ei ole ollut riittävästi henkilöstöä. Tuomaripuola on vaikeuttanut tilannetta suuresti. Esittelijöiden vaihtuvuus on myös jonkin verran vaikuttanut tilanteeseen. Osaston henkilöstötilanne on ollut vaikea jo useamman vuoden. Vanhojen

OIKEUSKANSLERIN VIRASTO

asioiden ja pitkien käsittelyaikojen keskittyminen 1. osastolle on ollut selvästi havaittavissa asianhallinnasta ja tilastoista. Selvityksessä esitetään myös joitakin asiaryhmäkohtaisia huomioita tilanteesta.

RATKAISU

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Arviointi

Hallinto-oikeuden toimittamassa luettelossa olevat asiat olivat tulleet vireille vuonna 2015 ja vanhin asioista oli tuolloin ollut hallinto-oikeudessa vireillä noin kolme vuotta ja kolme kuukautta ja tuorein kaksi vuotta ja kuusi kuukautta.

Hallinto-oikeuden ylituomarin lausunnon mukaan syitä käsittelyn pitkittymiseen eräissä asiaryhmissä ovat olleet muun muassa henkilökunnan nopea eläköityminen, hallintoviranomaisten saamat lisäresurssit ruuhkien purkamiseksi ilman vastaavaa panostusta muutoksenhakuviranomaisen resurssihin, tuulivoimatuotannon aiheuttamat valitukset sekä valtion säästötoimet ja niistä johtuva yleinen resurssivaje. Hallinto-oikeuden 1. osaston johtajan selvityksen mukaan käytettävissä ei ole ollut riittävästi henkilöstöä, ja tilanne on ollut vaikea jo useamman vuoden.

Saadun selvityksen perusteella katson, ettei Vaasan hallinto-oikeudessa, varsinkin sen 1. osastolla, vireillä olevien asioiden käsittely ole tapahtunut perustuslain edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä. Edellä mainittujen asioiden käsittelyaika on ollut kohtuuttoman pitkä.

Laillisuusvalvontakäytännössä ei ole yleensä hyväksytty käytettävissä oleviin henkilö- tai muihin resurssihin perustuvaa syytä hyväksyttäväksi syyksi asian käsittelyn viipymiselle. Laillisuusvalvonnassa painotetaan sitä näkökohtaa, että oikeudenkäynnin asianosaisten näkökulmasta heillä on perustuslaissa säädetty oikeus saada asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä. Tämä on lähtökohtana myös muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Asiassa saadusta selvityksestä sekä tarkastuskäyntiin liittyvistä tiedoista ilmenee, että hallinto-oikeuden resurssija käytetään melko paljon myös muuhun kuin hallinto-oikeuden ydintehtäviin. Henkilöstövaje etenkin hallinto-oikeuden 1. osastolla on ollut vaikea jo useamman vuoden. Hallinto-oikeuden käytettävissä olevat resurssit tulisikin kohdentaa siten, että hallinto-oikeuden ydintehtävänä oleva ratkaisutoiminta tulee lainmukaisesti hoidetuksi. Asioiden käsittelyaikojen ei tulisi olla missään yksittäisessä asiaryhmässä tai yhdellä osastolla selvästi pidempiä kuin muissa asiaryhmissä tai muilla osastoilla.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän Vaasan hallinto-oikeuden toiminnasta vastaavan ylituomarin vakavaa huomiota velvollisuuteen huolehtia siitä, että hallinto-oikeudelle kuuluvat valitusasiat käsitellään ilman aiheutonta viivytystä. Koska saadun selvityksen mukaan asioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut laskussa ja koska kiireettömien vanhojen asioiden määrä on vuoden 2018 aikana vähentynyt, ei asia anna ainakaan tässä vaiheessa aiheutta enempää toimenpiteisiini. Ylituomarin mukaan tulevaisuudessa nimityksissä voidaan ottaa huomioon ruuhkautuneiden asiaryhmien aiheuttamat osaamistarpeet, koska hallinto-oikeudella on vuonna 2019 enemmän henkilötövuosia käytettävissä.

Pyydän hallinto-oikeuden ylituomaria toimittamaan minulle 30.6.2019 mennessä ajantasaiset tiedot toukokuun lopussa 2019 Vaasan hallinto-oikeudessa vireillä olevasta 30 vanhimmasta valitusasiasta.

Lähetän tämän ratkaisuni tiedoksi myös oikeusministeriölle.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
